

Методологія реалізації державної кримінальної політики у сфері запобігання та протидії економічній злочинності в контексті взаємодії із іншими видами державної політики

Димитрій Грицишен, Державний університет «Житомирська політехніка»

На сьогодні питання взаємодії стоїть перед процесами формування та реалізації державної кримінальної політики в сфері запобігання та протидії економічній злочинності. Це питання особливо актуальне для України та потребує відповідного вивчення з позиції науки державного управління. З огляду на це, мета дослідження полягає у визначенні методології реалізації державної кримінальної політики в сфері запобігання та протидії економічній злочинності в контексті взаємодії із іншими видами державної політики. Ідентифіковані види економічних злочинів, що є найбільшими загрозами національній безпеці. Розглянуто кожен напрям державної політики щодо боротьби з економічною злочинністю за такими найбільш поширеними видами: недобросовісна конкуренція, легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму, рейдерство, нецільове використання бюджетних коштів, ухилення від сплати податків, корупція в секторах публічного управління. Доведено, що процес запобігання та протидії недобросовісній конкуренції реалізується через різні види державної політики, а саме: державну антикорупційну політику, державну конкурентну політику та державну інвестиційну політику. Визначено, що корупція може проникати у всі сфери суспільного життя та бути джерелом сукупності ризиків в економічній, соціальній, політичній та правовій системах, наслідками, яких є низький рівень національної безпеки певної країни та може спричинити небезпеку на регіональному та міжнародному рівнях. За кожним видом економічного злочину визначені види державної політики: антитерористична політика; інвестиційна політика; конкурентна політика; монетарна політика; бюджетна політика; фіскальна політика; антикорупційна політика; державна кримінальна політика. У висновках обґрунтовано особливості реалізації державної політики в частині запобігання та протидії економічній злочинності, що є основою формування її концептуально-методологічних положень.

Ключові слова: державна кримінальна політика, економічний злочин, методологічні засади, протидія економічній злочинності, корупція, недобросовісна конкуренція, державна антикорупційна політика

Methodology of implementation of the state criminal policy in the field of prevention and counteraction to economic crime in the context of interaction with other types of state policy

Dymytrii Grytsyshen, Zhytomyr Polytechnic State University

Today, the issue of cooperation is facing the processes of formation and implementation of state criminal policy in the field of prevention and combating economic crime. This issue is especially relevant for Ukraine and needs to be studied from the standpoint of public administration science. In view of this, the purpose of the study is to determine the methodology of state criminal policy in the field of prevention and combating economic crime in the context of interaction with other types of public policy. The types of economic crimes that are the greatest threats to national security have been identified. Each direction of state policy to combat economic crime is considered by the following most common types: unfair competition, legalization (laundering) of proceeds from crime and terrorist financing, raiding, misuse of budget funds, tax evasion, corruption) sectors of public administration. It is proved that the process of prevention and counteraction of unfair competition is realized through various types of state policy, namely: state anti-corruption policy, state competition policy and state investment policy. It is determined that corruption

can penetrate all spheres of public life and be a source of a set of risks in the economic, social, political and legal systems, the consequences of which are a low level of national security and can cause danger at the regional and international levels. For each type of economic crime, the types of state policy are defined: anti-terrorist policy; investment policy; competition policy; monetary policy; budget policy; fiscal policy; anti-corruption policy; state criminal policy. The conclusions substantiate the peculiarities of the implementation of state policy in terms of preventing and combating economic crime, which is the basis for the formation of its conceptual and methodological provisions.

Keywords: *state criminal policy, economic crime, methodological principles, counteraction to economic crime, corruption, unfair competition, state anti-corruption policy*

Методология реализации государственной уголовной политики в сфере предотвращения и противодействия экономической преступности в контексте взаимодействия с другими видами государственной политики

Димитрий Грицишен, Государственный университет «Житомирская политехника»

На сегодня вопрос взаимодействия стоит перед процессами формирования и реализации государственной уголовной политики в сфере предотвращения и противодействия экономической преступности. Этот вопрос особенно актуален для Украины и требует соответствующего изучения с позиции науки государственного управления. Учитывая это цель исследования заключается в определении методологии реализации государственной уголовной политики в сфере предотвращения и противодействия экономической преступности в контексте взаимодействия с другими видами государственной политики. Идентифицированы виды экономических преступлений, являющихся крупнейшими угрозами национальной безопасности. Рассмотрены каждое направление государственной политики по борьбе с экономической преступностью по таким наиболее распространенными видами: недобросовестная конкуренция, легализация (отмывание) доходов, полученных преступным путем и финансирования терроризма, рейдерство, нецелевое использование бюджетных средств, уклонение от уплаты налогов, коррупция в секторах публичного управления. Доказано, что процесс предотвращения и противодействия недобросовестной конкуренции реализуется через различные виды государственной политики, а именно: государственную антикоррупционную политику, государственную конкурентную политику и государственную инвестиционную политику. Определено, что коррупция может проникать во все сферы общественной жизни и быть источником совокупности рисков в экономической, социальной, политической и правовой системах, последствиями которых является низкий уровень национальной безопасности определенной страны и может быть опасным на региональном и международном уровнях. По каждому виду экономического преступления определенные виды государственной политики: антитеррористическая политика; инвестиционная политика; конкурентная политика; монетарная политика; бюджетная политика; фискальная политика; антикоррупционная политика; государственная уголовная политика. В выводах обоснованно особенности реализации государственной политики в части предотвращения и противодействия экономической преступности, которые являются основой формирования его концептуально-методологических положений.

Ключевые слова: *государственная уголовная политика, экономическое преступление, методологические основы, противодействие экономической преступности, коррупция, недобросовестная конкуренция, государственная антикоррупционная политика*

Актуальність дослідження.

Жоден вид державної політики не може бути реалізовано без взаємодії із усією сукупністю видів державної політики. Особливо гостро питання взаємодії стоїть перед процесами формування та реалізації державної кримінальної політики в сфері запобігання та протидії економічній злочинності. Це питання особливо актуальне для України та потребує відповідного вивчення з позиції науки державного управління. «Заслугує визнання сформована в науці думка про те, що наукове вчення про кримінальну політику складається тривалий час і завжди несло на собі печатку часу, країни виникнення, школи, до якої належить автор відповідної юридичної конструкції. Відбиток на практику застосування кримінального закону та інших правових засобів до злочинності накладає наука, гуманітарна наука, а побічно - і всі інші галузі наукового знання, які здатні поставити знання, корисні для соціального управління і управління людиною. Зародившись в період панування юридичного позитивізму вчення про кримінальну політику більшу частину своєї історії залишалося позитивістським. Хоча і в цьому виді в ньому оформилося досить багато вчень, підходів, точок зору» (Александрова, 2015).

Тому розглянемо більш детально кожен напрям державної політики щодо боротьби з економічною злочинністю за такими найбільш поширеними видами: недобросовісна конкуренція, легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму, рейдерство, нецільове використання бюджетних коштів, ухилення від сплати податків, корупція) секторах публічного управління.

Аналіз останніх досліджень. Окремі аспекти державної політики в частині запобігання та протидії економічній злочинності викладені в працях зарубіжних вчених, зокрема: Пельзес Е. (Pelsez E.), Кендалл Р. (Kendall R.), Серіо М. (Serio M.), Накадзима К. (Nakajima C.), Альба Р. М. (Alba R.M.), Ван Зіл Ф. (Van Zyl F.), Феррейра Б. (Ferreira B.R.), Кванса Е.К. (Quansah E.K.), Бовен Дж. Е. (Bowen J.E.), Арваніті Т.М. (Arvanites T.M.),

Хаклер Дж. (Hackler J.), (Mackenzie R.). Серед вітчизняних вчених досліджувани питання вивчали: Веприцький Р. С., Закалюк А. П., Користін О. Є., Бортник С. М., Нікітін Ю. В., Андрущенко І. Ю. та інші.

Метою даної статті є визначення методології реалізації державної кримінальної політики в сфері запобігання та протидії економічній злочинності в контексті взаємодії із іншими видами державної політики.

Результати дослідження. Боротьба з недобросовісною конкуренцією. Недобросовісна конкуренція як вид економічної злочинності впливає на стан розвитку економічних відносин в умовах ринкової економіки. Спостереження ринку та його монополізація впливає на стан національної безпеки, адже монополіст на будь-якому ринку товарів (робіт та послуг) чи капіталу може приймати рішення, що нашкодять соціально-економічному розвитку регіону чи країни у цілому. Дане питання особливо загострюється в умовах глобалізаційного розвитку й відповідно зовнішньої конкуренції, коли на національні ринки виходять транснаціональні корпорації (Білоус, 2002).

Особливостями України щодо дотримання конкурентного законодавства є те, що найбільш поширеними монополіями є:

– інституційні монополії, які виникають в країнах із слабо розвинутою економікою та пов'язані із превалюванням економічних інтересів лише окремих учасників суспільних відносин. Особливістю цієї монополії є її захист через адміністративні бар'єри та необмежений доступ до державних послуг, а в окремих випадках можливість формування «правил гри» на певних ринках, а також монополією на інформацію. Таки вид монополії за своєю суттю обмежує процес задоволення та гармонізації економічних інтересів учасників суспільних відносин;

– ресурсні монополії, які виникають в результаті обмеженого доступу до природних, енергетичних, людських та інших видів економічних ресурсів. Відповідно, такий доступ дає можливість монополісту впливати на цілі галузі, визначати рівень енергетичної

залежності держави й відповідно рівень національної безпеки;

– природні монополії, діяльність яких пов'язана із забезпечення промислового сектору та населення відповідними видами послуг. В окремих випадках природні монополії можуть впливати на діяльність суб'єктів господарювання в різних секторах економіки. Прикладом може бути, коли припинення енерго- чи газопостачання комунальним підприємствам та тимчасове припинення їх діяльності. У результаті, як приклад, отримуємо відсутність тепlopостачання в лікарнях, житлових будинках, закладах дошкільної освіти та школах.

Згідно із зазначеним, протидія недобросовісній конкуренції має поєднувати в собі різноманітні механізми державного управління та види державної політики. Відповідно, процес запобігання та протидії недобросовісній конкуренції реалізується через різні види державної політики, а саме:

– **державна антикорупційна політика.** Визначає напрями формування боротьби з корупцією в частині надання необмеженого доступу окремим суб'єктам господарювання, особам чи групам осіб до інформації, адміністративних послуг та ресурсів, або ж обмеження такого доступу іншим особам. Державна антикорупційна політика реалізується правоохоронними та антикорупційними органами;

– **державна конкурентна політика.** Визначає правила поведінки суб'єктів господарювання на ринку та відповідальність за порушення антимонопольного законодавства. Реалізація такої політики здійснюється спеціалізованим органом державного управління – Антимонопольний комітет України;

– **державна інвестиційна політика** має на меті формування інвестиційного клімату в країні та забезпечення рівня доступу на ринку товарів робіт та послуг як внутрішніх, так і зовнішніх суб'єктів господарювання. Реалізується центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (Гуторова, 2001, с. 3–8).

Зазначені види політики направлені та запобігання економічним злочинам у сфері по-

рушення антимонопольного законодавства. У свою чергу, протидія таким злочинам та боротьба з ними реалізується через державну кримінальну політику.

Боротьба з легалізацією (відмиванням) коштів, отриманих злочинним шляхом та фінансуванням тероризму.

Зазначений вид економічного злочину чи значний вплив національним інтересам та власне національній безпеці. Питання легалізації доходів, що отримані незаконним шляхом є не новим в сучасному світі та його можна прослідкувати ще в стародавніх цивілізаціях. Формування та розвиток окремих методів легалізації доходів отриманих злочинним шляхом спостерігається уже у XVIII ст.

Проте, незважаючи на значну історію щодо легалізації (відмивання) коштів, отриманих злочинним шляхом, власне саме поняття «легалізація або відмивання» з'явилося лише у 20-х роках минулого століття, коли мафіозні незаконні угруповання почали вкладати кошти в пральні, які на той час були єдиним законним їх бізнесом. Проте досить довгий час дане поняття вживалося лише на рівні спілкування та не входило до юридичного та державницького категоріального апарату. Вперше дане поняття на офіційному рівні було вжито в США у 1988 р. «Президентською комісією США по боротьбі з організованою злочинністю в 1984 р. і тлумачилося як процес, за допомогою якого приховується існування, незаконне походження чи незаконне використання доходів, ці доходи маскуються таким чином, аби вони здавалися такими, що мають законне походження» (Енциклопедія банківської справи, 2001).

У міжнародній юридичній практиці дане поняття пов'язують із Віденською конвенцією ООН «Про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин», яка датується 19 грудня 1988 р. Вважається, що вказаний документ фактично є початком формування міжнародного законодавства та співпраці країн світу щодо запобігання та протидії даному економічному злочину, що в окремих аспектах може

привести до порушення національних інтересів і, як наслідок, становити загрозу національній безпеці держави.

Сучасні підходи до організації запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом почали формуватися у 1989 р.

Відповідно, держава є суспільним інститутом, що реалізує сукупність політик, які спрямовані на забезпечення національної безпеки через запобігання та протидію легалізації (відмивання) коштів отриманих злочинним шляхом. Варто зауважити, що боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом є не лише складовою політики протидії та запобіганню економічній злочинності, але й складовою набагато більшого механізму боротьби із злочинністю загалом. Наприклад, доходи, що отримані злочинним шляхом можуть бути пов'язані із виготовленням та торгівлею наркотичними речовинами, бандитизмом, крадіжками, вимаганням, шантажем та іншими видами злочинів. Крім того, легалізація коштів, отриманих злочинним шляхом, досить часто пов'язані із таким видом злочинів як фінансування тероризму.

Для цілей даного дослідження під економічними злочинами щодо легалізації коштів отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму будемо вважати умовно вчинені дії. Для характеристики сутності зазначених дій пропонуємо застосувати положення, що визначені Директивою Європейського Парламенту та Ради про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму, якою передбачено наступне:

«а) обмін або передача власності, якщо відомо, що така власність виникла в результаті кримінальної діяльності чи участі в подібній діяльності з метою приховування або маскуванню незаконного походження власності чи сприяння будь-якій особі, яка здійснює подібну діяльність і прагне ухилитися від юридичних наслідків своїх дій;

б) приховування або маскуванню справжньої природи, джерела, місцезнаходження, розміщення, руху, прав щодо власності чи прав на власність, якщо відомо, що така

власність виникла в результаті кримінальної діяльності або участі в подібній діяльності;

с) придбання, володіння або використання власності, якщо на момент отримання було відомо, що подібна власність виникла в результаті кримінальної діяльності чи участі в подібній діяльності;

д) участь у будь-яких діях, об'єднання з метою здійснення, спроби здійснення і надання допомоги, співучасть, сприяння і консультування здійснення будь-яких дій, зазначених у попередніх підпунктах» (Директива 2005/60/ЄС, електронний ресурс).

Узагальнюючи вище вказане, необхідним є ідентифікація видів державної політики, які пов'язані із запобіганням та протидією легалізації (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму. Так, основними видами державної політики в досліджуваній сфері (економічні злочини) є:

– **антикорупційна політика**. Легалізація (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом більшою мірою відбувається через доступ до державних адміністративних послуг. Так, корупція в органах державної влади може призвести до безперешкодного процесу легалізації. Відповідно, антикорупційна політика тим чи іншим чином впливає на протидію легалізації (відмивання) коштів, отриманих злочинним шляхом. Встановлення відповідальності за корупцію та переслідування корупціонерів дозволить зменшити ризик доступу злочинців до державних послуг, використання яких дозволяє здійснити зазначений економічний злочин. Крім того, в окремих аспектах саме отримані кошти в результаті корупційних дій намагаються легалізувати державні службовці. Досить наглядним прикладом є незаконний видобуток бурштину в Рівненській та Житомирській областях: організовані злочинні угруповання під прикриттям правоохоронних органів та корумпованих чиновників отримують доходи від видобутку, які в подальшому можуть бути легалізовані через законні види діяльності. У даному випадку легалізації

підлягають два види доходів отриманих незаконним шляхом: по-перше, власне доходи від видобутку отримані організованими злочинними угрупованнями; по-друге, доходи, що отримані корумпованими державними службовцями або правоохоронцями;

– **антитерористична політика.** Антитерористична політика має враховувати не лише особливості діяльності терористичних організацій та власне злочинів, які ними вчиняються, але й процес фінансування теоретичних організацій та окремих терористичних акцій. Фактично, припинення джерела фінансування терористичних організацій означає припинення їх діяльності. Відповідно, запобігання та протидія легалізації (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму є складовою антитерористичної політики держави (Іванов, 2006, с. 15–24). Відповідно, антитерористична політика є пов'язаною із антикорупційною політикою держави, а корумповані чиновники можуть виступати суб'єктами загрози національній безпеці. Варто також зазначити, що протидія фінансуванню тероризму дозволить зменшити ризики для національної безпеки. Наприклад, припинення фінансування ЛНР/ДНР може стати фактором, що допоможе Україні повернути анексовані території;

– **монетарна політика.** Монетарну політику пов'язуємо із діяльністю банків та небанківських фінансово-кредитних установ, які є суб'єктами легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму. Зокрема, міжнародними стандартами FATF передбачено сукупність вимог до банків та небанківських фінансових установи щодо попередження та виявлення підозрілих фінансових операцій, які можуть бути пов'язані із легалізацією (відмиванням) доходів отриманих злочинним шляхом та фінансуванням тероризму;

– **фіскальна політика.** Фіскальна політика є власне особливим видом протидій легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, адже власне легалізація й означає, що суб'єкт намагається узаконити злочинні доходи через сплату податків в ін-

ших законних видах діяльності. Так, суб'єкт вчинення зазначеного економічного злочину, отримавши доходи від незаконної діяльності (наркобізнес, корупція, крадіжки, вимагання, торгівля людьми, незаконний видобуток корисних копалин) намагається їх легалізувати через законний вид бізнесу, з якого сплачуються податки.

Особливим видом державної політики в частині запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму є державна кримінальна політика, що направлена на формування комплексу заходів із ідентифікація зазначених економічних злочинів, пошуку винних осіб та системи покарання (Ковбасюк, 2014). Таким чином, державна кримінальна політика в сфері запобігання та протидій економічним злочинам є своєрідним засобом забезпечення національної безпеки України від економічних та терористичних загроз.

Боротьба з економічною злочинністю (рейдерство). Рейдерство є особливим видом економічної злочинності для України. Це пов'язано із тим, що Україна одна з небагатьох країн, де такий вид економічної злочинності є найбільш «популярним», особливо в умовах частотої зміни діаметрально-протилежних політичних сил у центральній виконавчій та законодавчій владі.

З цілому властивості рейдерства як економічного злочину вказують на комплексну проблему та загрозу національним інтересам та безпеці. Зважаючи на сукупність осіб, які можуть бути задіяні в даному протиправному діянні, державна політика реалізується в наступних видах:

– **інвестиційна політика.** Інвестиційна політика держави повинна бути направлена на формування «правил гри» на ринках капіталів, що дозволить зберегти стабільність підприємницької діяльності. Крім того, прозорі «правила гри» дозволять повною мірою підвищити інвестиційну стабільність у державі, а отже, і залучити іноземний капітал, що безумовно вплине на фінансову стабільність держави. Держава як суспільний інститут має

протидіяти будь-яким економічним злочинам, що пов'язані із незаконним заволодінням підприємствами в цілому чи їх окремими виробничими комплексами як гарантії інвестиційної стабільності;

– **конкурентна політика.** Конкурентна політика в даному напрямі буде реалізуватися в подібним чином і при боротьбі з недобросовісною конкуренцією, адже недобросовісна конкуренція та рейдерство є пов'язаними економічними злочинами, що переслідують одну й ту ж мету;

– **антикорупційна політика.** Рейдерство є видом економічного злочину, що в більшості випадків не може відбутися без підтримки органів державної влади, місцевого самоврядування та правоохоронних органів. Відповідно, держава має встановити відповідальність державних службовців за підтримку зазначених протиправних діянь – визначити особливості їх попередження, а в окремих випадках неможливість здійснення через організацію дієвої системи контролю з боку держави.

Загалом вагоме значення протидії рейдерству належить правоохоронним органам у межах реалізації державної кримінальної політики, які є взаємопов'язані із вище представленими в частині визначення меж економічної діяльності в країні.

Боротьба з нецільовим використанням бюджетних коштів. Нецільове використання бюджетних коштів є особливим видом економічної злочинності, що служить вагомою загрозою національній безпеці. Адже, зазначені види економічних злочинів проявляються на різних рівнях державного управління та сферах впливу, зокрема стратегічно важливих: оборона, охорона здоров'я, правоохоронна діяльність. Відповідно, протидія нецільовому використанню бюджетних коштів є особливою та стратегічно важливою складовою державної політики.

Важливість запобігання та протидії нецільовому використанню бюджетних ресурсів полягає в тому, що в Україні трирівнева система розподілу бюджетних коштів, а отже, такі злочини можуть відбуватися навіть на рівні центральної виконавчої або законодавчої вла-

ди. Характеристика трирівневості розподілу бюджетних коштів полягає в наступному:

– перший рівень: Верховна Рада України, Верховна Рада АР Крим, місцеві ради;

– другий рівень: Міністр фінансів України, керівники місцевих фінансових органів;

– третій рівень: розпорядники бюджетних коштів, одержувачі бюджетних коштів.

Відповідно до зазначеного видами державної політики, об'єктом яких є запобігання та протидія економічним злочинам у формі нецільового використання бюджетних коштів, є:

бюджетна політика. Бюджетна політика встановлює межі щодо цільового та нецільового використання бюджетних коштів та власне процес їх формування та розподілу. Відповідно, правовий механізм реалізації державної бюджетної політики формує правове поле діяльності розпорядників бюджетних коштів. Від ефективності державної бюджетної політики загалом залежить сукупність сфер державного управління, які забезпечують національну безпеку та обороноздатність держави;

– **фіскальна політика.** Фіскальна політика держави є інструментом наповнення бюджету країни в цілому та місцевих бюджетів зокрема. Залежно від її ефективності залежить платоспроможність держави, а отже, економічна стабільність і, як наслідок, національна безпека;

– **антикорупційна політика.** Антикорупційна політика держави спрямована на протидію використанню службового становища для нецільового використання бюджетних коштів, а отже, від її ефективності залежить власне і процес запобігання такому виду економічної злочинності.

Вище представлені види політик формують правове поле процесу формування та розподілу державного бюджету, а також меж, перетин яких ідентифікується як нецільове використання бюджетних коштів. У свою чергу **державна кримінальна політика** визначає перетин зазначених меж як вид злочину та спрямована на формування системи протидії таким економічним злочинам.

Боротьба з фіскальними злочинами. Ухилення від сплати податків суб'єктами

господарювання та громадянами є одним з найбільш поширених видів економічної злочинності в Україні.

Загалом система державного управління в частині запобігання та протидії економічній злочинності реалізується через такі види державної політики:

– **фіскальна політика.** Фіскальна політика формує правове поле розвитку системи оподаткування в державі й відповідно визначає межі, вихід за які буде ідентифікуватися як ухилення від сплати податків, а отже, вважатися економічним злочином. Реалізація фіскальної політики може відбуватися через такі механізми як: правовий, економічний, соціальний, організаційний та інші;

– **антикорупційна політика.** Застосування механізмів антикорупційної політики дозволяє зменшити ризик втручання посадових осіб у систему оподаткування і, як результат, зменшення ймовірності ухилення від сплати податків суб'єктами господарювання.

Загалом зазначені види політики впливають на формування державної кримінальної політики в частині запобігання та протидії ухилення від сплати податків, реалізація механізмів якої дозволить виявити відповідальних та визначити міру покарання (Никитов, 2004).

Боротьба з корупцією. Корупція сьогодні є найбільшою загрозою для суспільства. При чому ця загроза є не новою для суспільства та існує не декілька століть: вона охоплює покоління, цивілізації та тисячоліття. Так, можливо, це невід'ємна складова функціонування суспільства, так, можливо, докорінно її подолати не можливо, але є потреба в зменшенні її рівня, адже вона відбивається на всіх сферах функціонування людства. «Розуміння корупції як системної неефективності державного управління призводить до висновку про те, що протидіяти корупції можна за допомогою рішення деяких конкретних проблем громадян, прямо з корупцією не пов'язаних: подолання бідності, скорочення тіньової економіки, розривів у доходах, забезпечення передбачуваності дій держави і підвищення на цій основі рівня довіри до нього. Вирішення цих проблем відповідає

конституційним правам і свободам громадян і оголошеним цілям державної політики» (Юхачев, 2009, с.86–89).

Корупція є негативною детермінантою розвитку країни та таких його складових як: рівень економічної свободи, рівень безпеки, рівень слабкості країни та верховенство закону. Вивчення суспільних явищ різними науками вказує на тісний взаємозв'язок між такими з них, які на перший погляд, здається, мають різну направленість. У свою чергу корупція впливає майже на всі складові суспільства, є загрозою сталому розвитку країни, спричиняє зниження рівня безпеки в країні, а також є основою процвітання тіньової економіки. З даного приводу корупція – це загроза не лише національній безпеці певної країни, це загроза регіональній та міжнародній безпеці. Сьогодні між корупцією та небезпекою країни можна ставити знак рівності. Адже, корупція впливає на всі сфери державного устрою, економічного розвитку та політичної системи.

Вітчизняні дослідники О. В. Білоцький, І. В. Підберезький, В. В. Дарвай вважають, що «під час розвитку суспільства, корупція розвивається, відповідаючи провідним процесам в економіці, політиці, інших галузях соціального життя. Особливо очевидний цей процес у даний час, коли світове співтовариство інтенсивно інтегрується, а глобалізація стала природною ознакою не тільки міждержавних відносин і економічної діяльності, але і життя якщо не кожного представника людства, то всіх соціальних груп, категорій населення поза залежністю від території їхнього проживання. Корупція в міжнародному співробітництві здійснюється при створенні підприємств за участю іноземного капіталу, при реалізації інвестиційних проектів і приватизації державної власності, при вирішенні проблем розділу ринків для збуту продукції й в інших формах» (Білоцький, 2015, с. 25–31). Загалом погоджуємося з твердженням вчених, адже корупція це проблема не лише однієї країни – це проблема міжнародних відносин, яка проникає у всі її сфери та ставить під загрозу налагодження міждержавного діалогу, а в деяких аспектах навіть територіальну

цілісність та існування держави в цілому.

Таким чином, корупція може проникати у всі сфери суспільного життя та є джерелом сукупності ризиків в економічній, соціальній, політичній та правовій системах, наслідками, яких є низький рівень національної безпеки певної країни та може спричинити небезпеку на регіональному та міжнародному рівнях. Відповідно до зазначеного боротьба з корупцією здійснюється через наступні види державної політики: монетарна політика, бюджетна політика, фіскальна політика, антикорупційна політика. Взаємозв'язок корупції із представленими видами державної політики представлено вище в контексті інших видів економічних злочинів. Відповідно, особливою складовою запобігання та протидії корупції є державна кримінальна політика, яка реалізується контролюючими та правоохоронними органами, зокрема антикорупційними органами.

Висновки. Отже, доцільно зробити висновок, що процес запобігання та протидії недобросовісній конкуренції реалізується через різні види державної політики, а саме: державну антикорупційну політику, державну конкурентну політику, державну інвестиційну політику. Зазначені види політики спрямовані на запобігання економічним злочинам в сфері порушення антимонопольного законодавства. Ідентифіковані види економічних злочинів, що є найбільшими загрозами національній безпеці. Розглянуто кожен напрям державної політики щодо боротьби з економічною злочинністю за такими найбільш поширеними видами: недобросовісна конкуренція, легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом та

фінансування тероризму, рейдерство, нецільове використання бюджетних коштів, ухилення від сплати податків, корупція) секторах публічного управління. Визначено, що корупція може проникати у всі сфери суспільного життя та бути джерелом сукупності ризиків в економічній, соціальній, політичній та правовій системах, наслідками, яких є низький рівень національної безпеки певної країни та може спричинити небезпеку на регіональному та міжнародному рівнях. Боротьба з легалізацією (відмиванням) коштів отриманих злочинним шляхом та фінансуванням тероризму. Визначено, що боротьба з легалізацією (відмиванням) коштів, отриманих злочинним шляхом та фінансуванням тероризму має значний вплив на національні інтереси та власне національну безпеку. Визначено поняття економічного злочину щодо легалізації коштів отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму як умовно вчинені дії. Зроблено висновок, що вагоме значення протидії рейдерству належить правоохоронним органам у межах реалізації державної кримінальної політики, які є взаємопов'язані із вище представленими в частині визначення меж економічної діяльності в країні. За кожним видом економічного злочину визначені види державної політики: антитерористична політика; інвестиційна політика; конкурентна політика; монетарна політика; бюджетна політика; фіскальна політика; антикорупційна політика; державна кримінальна політика. Обґрунтовано особливості реалізації державної політики в частині запобігання та протидії економічній злочинності, що є основою формування її концептуально-методологічних положень.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

- Александрова І.А. Сучасна кримінальна політика по забезпеченню економічної безпеки і протидії корупції : дис. ... д-ра юр. Наук : 12.00.08 / Нижній Новгород, 2015. С. 44.
- Білоцький О.В., Підберезецький І. В., Дарвай В. В. Корупція та її вплив на розвиток українського суспільства. *Науковий огляд*. 2015. № 14. Том 4.
- Директива 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_774
- Енциклопедія банківської справи / За ред. В. Ющенко. Київ : Атіка, 2001. 640 с.
- Юхачев С. П. Экономический инструментарий борьбы с коррупцией. *Вестник*. 2009. №2(26). С. 86–89.

Білоус В.Т. Координація боротьби з економічною злочинністю : монографія. Ірпінь : Академія ДПС України, 2002. 449 с.

Гуторова Н.О., Романов С.Ю. Злочини в сфері економіки (проблеми кримінологічної і кримінально-правової класифікації). *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2001. № 14. С. 3–8.

Іванов С. В. Кримінальна політика Російської Федерації: політолого- кримінологічний і кримінально-правовий аспекти : автореф. дис. Єкатеринбург, 2006. С. 15–24.

Никитов И. Н. Экономические интересы: противоречия и согласования на разных уровнях : дисс. канд. эконом.наук. Кострома, 2004. 160 с.

Ковбасюк Ю. В. Державна політика : підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю.В. Ковбасюк (голова), К.О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. Київ : НАДУ, 2014. 448 с.

REFERENCES

Aljeksandrova, I. A. (2015) Suchasna kryminaljna polityka po zabezpechennju ekonomichnoji bezpeky i protydiji korupciji [Modern criminal policy to ensure economic security and anti-corruption]. *Doctor`s thesis*. (p. 44). Nyzhniy Novghorod [in Ukrainian]

Belous, V. T. (2002). *Koordynatsiia borotby z ekonomichnoiu zlochynnistiu [Coordination of the fight against economic crime]*. Irpin [in Ukrainian].

Bilocjkyj, O. V. (2015) Korupcija ta jiji vplyv na rozvytok ukrajinsjogho suspiljstva [Corruption and its impact on the development of Ukrainian society]. *Naukovyj oghljad – Scientific review, 14 (4)* [in Ukrainian].

Dyrektyva 2005/60/JeS Jevropejsjogho Parlamentu ta Rady pro zapobighannja vykorystannju finansovoji systemy z metoju vidmyvannja koshtiv ta finansuvannja teroryzmu [Directive 2005/60 / EC of the European Parliament and of the Council on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing]. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_774](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_774) [in Ukrainian]

Jushhenka, V. (Ed.). (2001). *Encyklopedija bankivjsjokji spravy [Encyclopedia of Banking]*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].

Gutorova, N. O., & Romanov, S. Yu. (2001). *Zlochyny v sferi ekonomiky (problemy kryminolohichnoi i kryminalno-pravovoi klasyfikatsii) [Crimes in the sphere of economy (problems of criminological and criminal-legal classification)]*. Kharkiv [in Ukrainian].

Ivanov, S. V. (2009–2010). Kryminalna polityka Rosiiskoi Federatsii: politoloho- kryminolohichnyi i kryminalno-pravovyi aspekty [Criminal policy of the Russian Federation: political science-criminological and criminal-legal aspects]. *Extended abstract of Candidate`s thesis*. Yekaterinburg [in Ukrainian].

Jukhachev, S. P. (2009). Ekonomycheskyj ynstrumentaryj borjby s korupcyej [Economic tools for fighting corruption]. *Vestnyk, 2(26)*, 86-89 [in Ukrainian].

Kovbasiuk, Yu. V. (2014). Derzhavna polityka [Public policy]. Yu.V. Kovbasiuk, K.O. Vashchenko, Yu.P. Surmin (Eds.). Kyiv : NADU [in Ukrainian].

Nikitov, I. N. (2004). Ekonomicheskie interesy: protivorechiya i soglasovaniya na raznyh urovnyah [Economic interests: contradictions and agreements at different levels]. *Candidate`s thesis*. Kostroma [in Russian].

Грицишен Дмитрій

Доктор економічних наук, професор
Державний університет «Житомирська політехніка»

Grytsyshen Dymytrii

Doctor of Economic Sciences, Full Prof.
Zhytomyr Polytechnic State University

Email: grytsishen.do@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1559-2403

Цитування: Грицишен, Д. (2020). Методологія реалізації державної кримінальної політики у сфері запобігання та протидії економічній злочинності в контексті взаємодії із іншими видами державної політики. *Аспекти публічного управління, 8(5)*, 97–106. doi: 1015421/152098

Citation: Grytsyshen, D. (2020). Metodolohiia realizatsii derzhavnoi kryminalnoi polityky v sferi zapobihannia ta protydii ekonomichnii zlochynnosti v konteksti vzaiemodii iz inshymy vydamy derzhavnoi polityky [Methodology of implementation of the state criminal policy in the field of prevention and counteraction to economic crime in the context of interaction with other types of state policy]. *Public administration aspects, 8(5)*, 97–106. doi: 1015421/152098

Стаття надійшла / Article arrived: 30.09.2020

Схвалено до друку / Accepted: 30.10.2020